

OTWARCIE KONFERENCJI

Nasza konferencja, jak wiele innych organizowanych ostatnio przez Wydział Polonistyki UJ, jest *de facto* konferencją **interdyscyplinarną**, na której obok literaturoznawców wystąpią historycy i historycy sztuki, socjologowie, antropolodzy, kulturoznawcy. Tak się ostatnio dzieje, że studia polonistyczne coraz śmielej wykraczają poza badania filologiczne i teoretyczne, wchłaniając kolejne nauki i tworząc podwaliny nowoczesnej humanistyki. Przyczyn tego zjawiska szukać należy m.in. w tym, że przedmiotem badań w najnowszej nauce o literaturze jest nie tylko sam tekst, ale i stojące za nim **doświadczenie kulturowe**, terytorialne, językowe, religijne, historyczne itp. Stąd wszelka interpretacja skrywa za sobą takie poszukiwania badawcze, jak **kultury lokalne**, **pograniczność** i **wielokulturowość**, specyfika regionów – a zatem te czynniki, które nie mieszczą się w głównym nurcie tradycji filologicznej, które niejako rozsadzają od wewnątrz centralny dyskurs historycznoliteracki.

Przypadek Inflant Polskich wydaje się właśnie jednym z takich ubocznych, by nie rzec – marginalnych zjawisk w kulturze i literaturze polskiej, które ominęło dobrodziejstwo wnikliwego zainteresowania badaczy, powodując wyrzucenie poza nawias, stopniowe przepadanie w otchłaniach dziejów. Z drugiej jednak strony, szereg świadectw historycznych i literackich nie pozwala na zupełny zanik – lokalne kultury poprzez teksty wciąż przemawiają do nas swoim specyficznym, peryferyjnym językiem pogranicza, apelują o przyjrzenie

się im, domagają się uwagi. Dzisiejsza konferencja jest właśnie jednym z odzewów humanistyki na wołanie lokalnej kultury.

Wielokulturowość dawnych Inflant Polskich, dzisiejszej Łatgalii – wschodniej prowincji Łotwy – uwodzi swoim fenomenem po części dlatego, że słowo „polskie” w nazwie należy wziąć w gruby cudzysłów. Inflanty w istocie były i nie były polskie, w tym sensie, że ich związek z polskością szedł w parze z odrębnością tej krainy zarówno na tle Wielkiego Księstwa Litewskiego, jak i całej Rzeczypospolitej oraz każdego z kolejnych imperiów obejmujących nad nimi władanie. Na dobrą sprawę żaden z kluczy narodowych do specyfiki inflanckiej oraz łatgalskiej nie pasuje bez zastrzeżeń, co zapewne potwierdzą także nasi łotewscy goście. Ta dziwna i odrębna kraina, leżąca – jak się zdaje – na peryferiach absolutnych, z dala od wszelkich centrów, należy do ciekawych fenomenów kulturowych, co powinno w jakiś sposób także wyniknąć z Państwa dwudniowych obrad.

Kraków i Uniwersytet Jagielloński leżą daleko od dawnych północno-wschodnich kresów inflanckich Rzeczypospolitej i ich związek z tamtą historią i kulturą wydaje się znikomy. Ale tylko pozornie. Związki tego miasta z historią Inflant rozpoczynają się już w XVI w., tuż po przyłączeniu ich do Rzeczypospolitej, gdy biskupem wendeńskim w ostatnich latach swego życia zostaje krakowski kanonik Jędrzej Patrycy Nidecki, pochowany w katedrze w Cesis, gdzie do dzisiaj jest jego nagrobek. To między innymi do Krakowa po powstaniu styczniowym przybyła część arystokracji polsko-inflanckiej, jak Broel-Platerowie, mieszkający w tym mieście do dziś. Tutaj też najwybitniejszy historyk Inflant Polskich, Gustaw baron Manteuffel, publikował takie dzieła, jak *Listy znad Bałtyku czy Cywilizacja, literatura i sztuka w dawnej kolonii zachodniej nad Bałtykiem*. Tenże Gustaw Manteuffel jako przewodniczący delegacji inflanckiej przemawiał w Krakowie 110 lat temu, podczas uroczystości związanych z 500-leciem Odnowienia Uniwersytetu Jagiellońskiego w roku 1900.

Z własnego podwórka dodam, że ponad 10 lat temu powstała na Wydziale Polonistyki UJ Katedra Kultury Literackiej Pogranicza, która podjęła w kilku projektach badawczych studia nad historią i kulturą Inflant Polskich, czego efektem było między innymi odnalezienie i wydanie w 2007 roku – uznawanego za zaginiony – rękopisu Gustawa Manteuffla *Zarysy z dziejów krain dawnych inflanckich*. Publikacja ta otwiera małą (na razie!) serię wydawniczą związaną z historią i kulturą dawnych Inflant Polskich, do której należą również *Nieobecna kultura. Przypadek Inflant Polskich* Krzysztofa Zajasa oraz

wydany ostatnio pierwszy tom *Pism wybranych* Gustawa Manteuffla, zawierający *Inflanty Polskie* i *Listy znad Bałtyku*. Seria z pewnością będzie kontynuowana.

Jak Państwo widzą, powodów dla interdyscyplinarnej konferencji polsko-inflanckiej na krakowskim uniwersytecie było na tyle sporo, że jej zorganizowanie w końcu stało się nieuchronne. Jeszcze raz witam Państwa serdecznie, dziękuję za przybycie i życzę owocnych obrad oraz skutecznego zmierzenia się z problematyką lokalnej, peryferyjnej kultury dawnych Inflant Polskich.

Prof. dr hab. *Jacek Popiel*
Dziekan Wydziału Polonistyki
Uniwersytet Jagielloński